

Excedent agrari i mode de producció: del sistema fisiocràtic al capitalista

per *Xan López*

Aquest treball és la part final d'un altre treball més extens presentat a la universitat de Santiago com a tesi de llicenciatura. Les dues parts precedents que completen el treball se centren en l'anàlisi de la generació i la distribució de l'excedent agrari, cereal, en dos sistemes lògicament consecutius.

El primer, que s'anomena senyorial simple, analitza l'extracció de l'excedent agrari de la pagesia per a l'estament senyorial, ja sigui laic o eclesiàstic, mitjançant el delme i la renda foral. El model intenta de reproduir, en línies generals, el mode de producció i apropiació de la collita en la societat tradicional gallega, exclosa tota manufacturació.

El segon model, que pretén d'ésser més realista, introdueix una mercaderia manufacturada d'usos múltiples («espasa», «martell», «falç») produïda per un estament artesà manufacturador. El model és qualificat de fisiocràtic, i el seu possible interès teòric rau en el tractament del problema de la vàlua, indefugible en aquest cas per la confrontació social de treballs heterogenis lligats a l'aparició de la mercaderia instrumental.

La part final del treball, que és la que aquí es presenta, planteja les condicions d'existència de la renda agrària, potencialment existent, quan el sector agrari es troba incorporat a una formació social capitalista. En darrer terme, la qüestió que cal sotmetre a reflexió és la següent: quin ha estat el destí de la renda agrària, base de l'economia senyorial tradicional, en una formació social dominada pel MPC? Quines són les condicions que en fan possible la materialització o la impedeixen?

En conjunt, el treball pretén d'aportar elements teòrics d'anàlisi de les vicissituds de la renda agrària en una seqüència de models econòmics que tracten de copsar els trets bàsics d'algunes fites fonamentals del curs històric d'una societat com la gallega, que té un fort component rural.

*El model, com a instrument teòric d'anàlisi de les variables i els paràmetres significatius en un mode de producció donat, té una tradició ben coneguda en la història de l'anàlisi econòmica. Els models que aquí són desenvolupats s'inscriuen, com és palès, en la tradició sraffiana i estan en deute, almenys com a incitació, amb R. L. Meek en la introducció a la segona edició dels seus *Studies in the Labour Theory of Value*.*

No pretenc d'entrar ara, ni tan sols d'una manera sumària, en la valoració de les posicions contràries a la interpretació històrica i al mètode que Meek denomina «lògic-històric», però sí que em sembla oportú de fer unes reflexions breus a propòsit d'una obra de crítica recent, de K. Tribe, relati-

va a la constitució del discurs econòmic¹ i, especialment, a la seva tesi que la renda agrària, concepte complex «diversament constituït per diferents configuracions de terra i treball» no és una categoria econòmica unitària, i per tant no apta per a ésser tractada històricament com a categoria unificada. En el que es refereix a l'actual treball, haig d'assenyalar que no hi apareix la renda agrària en el seu sentit modern de contracte d'arrendament, heterogeni, d'acord amb K. Tribe, amb la renda feudal que denota una dislocació de la configuració de terra i treball, amb gravitació damunt el terme treball. Més important resulta una altra de les afirmacions de K. Tribe amb referència a la renda feudal, la que diu que la seva quantitat és pràcticament independent del preu de la producció agrícola comercialitzable i fins i tot de l'extensió de la terra ocupada, i constitueix, en essència, una simple expressió de la subordinació del treball feudal. Evidentment, planteja un problema històric, el de la delimitació de la seva validesa, ja que si és cert que la tesi pot resultar correcta pel que fa a la renda feudal primitiva, difícilment pot ésser aplicable a una economia agrària «tradicional» com ara la gallega del segle XVIII. De fet, la institució del contracte de foro afectava la terra i no el qui prenia el foro, ja que aquest podia transmetre per herència, arrendar, alienar o tornar a sotmetre a foro la parcel·la o extensió de terra que havia pres en foro. D'aquesta darrera possibilitat es derivà una altra figura contractual, la coneguda amb el nom de subforo.²

«A més, el subforo suposava un augment de la renda de la terra. El primer forero cobrava al camperol llaurador que havia pres el subforo alguna extensió de la propietat subjecta a foro, una renda que, sovint, superava de molt la que el primer forero havia de pagar a l'amo del domini útil...»³

«...La pràctica de subforar la terra o de sots-arrendar-la és molt anterior al segle XVIII. Aquest fet tingué dos efectes..., l'aparició d'una classe intermèdia, que Montero Ríos anomenà «middlemen» o «señores medianeros»... i que arribà a constituir l'anomenada petita noblesa gallega... En segon lloc, s'anava consolidant una classe camperola pobra que vivia al límit de la seva subsistència.»⁴

Sembla evident l'«economicitat» de la institució del foro, els seus lligams amb els augments de productivitat, la seva flexibilitat històrica i la seva capacitat per a operar com a vehicle d'exacció dels excedents agraris i recompondre la piràmide social al compàs de l'augment de la productivitat i la pressió per la terra; tot això en contraposició amb les tesis de Keith Tribe sobre la renda feudal.

* * *

1. Keith TRIBE, *Land Labour and Economic Discourse* (Routledge and Kegan Paul, 1978).

2. Jaime GARCÍA LOMBARDEO, *La agricultura y el estancamiento económico de Galicia en la España del Antiguo Régimen* (Madrid, Siglo XXI, 1973).

3. *Ibid.*

4. *Ibid.*

En el mode de producció senyorial, l'expropiació de la plus-vàlua, producte del sobre treball social, es fa sota la forma de renda en espècie; el mecanisme és encara transparent, bé que no tant com en el mode esclavista i en el feudal primitiu de les prestacions personals; no es manté dissimulat ni tan sols per un sistema de preus i descansa sobre una superestructura ideològica legitimadora de la coacció extraeconòmica que amb el temps acabarà fent crisi.

En el mode de producció capitalista aparentment no hi ha res que sigui expropiat; la plus-vàlua s'amaga sota els vels de l'intercanvi d'equivalents: treball (força de treball) contra salari, i la coacció desapareix partida per les categories econòmiques mercantils: *do ut des*.

La transparència del mecanisme d'expropiació de la plus-vàlua en el règim senyorial, i la seva forma de percepció en espècie, va enganyar els fisiòcrates i els incapacitat per a diferenciar la plus-vàlua de l'excedent físic agrari; això els dugué a atribuir-ne l'origen a la fertilitat natural de la terra, inexistent en qualsevol altra activitat, i font única, com a tal, del plus-producte o plus-vàlua. L'error tenia un origen històric —com pogué comprendre Marx—, vinculat al baix nivell de desenvolupament de les forces productives en l'activitat industrial, que enfosquia la comprensió de la veritable naturalesa social del valor i privilegiava una concepció ingènuament materialista de l'excedent físic. Fou aquest error d'origen el que motivà l'absència d'una teoria fisiocràtica del valor, substituïda per l'acceptació pura i simple dels preus del mercat com a dada última per a l'avaluació del producte net, que duu, en definitiva, a renunciar a l'explicació de com es forma el producte net.

La forma d'expropiació de la plus-vàlua social com a renda agrària en espècie va històricament lligada a la formació social feudal-senyorial pròpia de societats agràries amb un desenvolupament limitat de les forces productives.

La forma renda feudal - renda senyorial (en treball, espècie o moneda) fou progressivament arraconada i finalment substituïda per la forma benefici de les societats capitalistes. La immersió progressiva del sistema productiu tradicional en les relacions capitalistes de producció tingué com a conseqüència la subordinació de l'activitat agrària als mecanismes de producció de beneficis, que no tenen per què coincidir, i de fet no coincideixen, amb la substitució de l'explotació agrària tradicional per l'empresa capitalista agrària, tal com s'acostuma a afirmar des del camp marxista.

La teorització de l'estatut teòric particular de la petita producció agrària (PPA) que opera en el si del mode de producció capitalista (MPC) és objecte de discussió i molt lluny d'haver assolit una formulació satisfactòria. P. Évrard, D. Hassan i C. Viau, de l'Institut National de la Recherche Agronomique, Économie et Sociologie Rurales de París classifiquen les teories referents a l'anàlisi de l'estatut de la PPA i, en particular, la forma de la seva inserció en el MPC, en dos grans grups que permetin d'explicar l'absència normal de benefici en els preus dels seus productes: aquests grups són la identificació de la PPA amb el mode de producció simple de mercaderies, MPSM, per una banda, i la teorització del «pillatge de la PPA per part del MPC», per l'altra. Aquesta segona tesi admetria, per la seva banda, dues versions relacionades amb l'esfera on se situa l'espoliació: l'explotació del treball del llaurador en l'esfera de la circulació i la desvaloració del «capital» de la PPA per part dels monopolis agro-alimentaris. La diferència fonamental entre la

postura PPA/MPSM i la de la PPA/«pillatge» és que en la primera hom atribueix una racionalitat especial a la PPA que explicaria l'absència d'excedents, mentre que la segona postura parteix de la capacitat de la PPA per a crear excedents i es desplaça el problema cap a l'explicació del seu origen i dels mecanismes del pillatge.

Una posició en certa manera mixta, bé que introdueix elements nous en el discurs, és la mantinguda per Samir Amin. Partint d'una discussió sobre el significat i la funció teòrica del concepte de renda de la terra i del de formació capitalista com a categoria concreta i històrica («producte de la lluita i de les aliances de classe»), de general a abstracta del mode capitalista, Samir Amin es basa en les anàlisis de Txaiànov sobre el mode de producció pagesa i la seva interacció amb el mode capitalista, en el si de la formació capitalista complexa que els integra tots dos, i acaba afirmant la impossibilitat d'estudiar el mode de producció pagesa fora de la formació de conjunt que l'acull.

La conclusió de Samir Amin és que, en aquestes condicions, la renda de la terra desapareix i que la remuneració del treball —«a la qual es redueix el preu dels productes»— gravita al voltant del valor de la força de treball proletària: «Amb aquest mitjà el capital dominant anul·la després la renda, és a dir, defuig la propietat rústica: proletaritzava el pagès treballador. Aquest conserva, és cert, la propietat formal de la terra, però ja no disposa d'una propietat real. Conserva també l'aparença de productor mercantil que ofereix els seus productes al mercat, però en realitat és un venedor de força de treball, venda que resta enfosquida per l'aparença de producció mercantil. Des de fa molt de temps el pagès es troba reduït, de fet, a l'estatut de treballador a domicili.»

La importància de la problemàtica que planteja el sector de la PPA en una formació capitalista descansa en el fet que tota una fracció de la producció social es fa en aquestes condicions. Samir Amin destaca que «per l'estandardització dels productes, l'extensió de la transformació industrial, la concentració de la xarxa de recollecció i comercialització, aquest capital (el del complex industrial i comercial alimentari) imposa al productor agrícola un programa de treball molt precís. Ja no és veritablement un productor mercantil lliure que produeix primer —el que vol i com vol— i després en ven una part, sinó que resta reduït a un estatut pròxim al del proletari a domicili.»

De l'esquema de l'anàlisi de Samir Amin ara ens interessa particularment la seva posició davant els mecanismes d'extorsió de la renda agrària: «La distorsió dels preus relatius en detriment dels preus agrícoles que acompanya la intensificació de la industrialització de l'agricultura és el mitjà per excel·lència amb què la propietat pagesa, mantinguda formalment, és buidada del seu contingut, ja que impedeix la realització de la renda i deixa reduïda la remuneració dels pagesos a la de llur força de treball.»

El sistema que intentem d'anàlitzar té com a base l'articulació PPA-MPC per a configurar una formació social que, en el nostre cas, qualificarem, a més, de subcapitalista per la manera com s'insereix en l'àmbit jerarquitzat del capitalisme monopolista. Considerarem resolt el problema de la transformació del sector artesanal en capitalista (transformació frustrada a Galícia) i el de la forma d'articulació del sector PPA al MPC i del caràcter d'ambdós, així com l'anàlisi del procés que duu a la desaparició dels sectors senyorial

i petit-senyorial, les quals qüestions són totes fonamentals per a caracteritzar la nostra formació social i localitzar les arrels de la nostra dependència.

La configuració de la formació social capitalista amb predomini del MPC implica la substitució de l'artesanat pel proletariat, la de la classe senyorial rendista per la burgesa capitalista i l'aparició del benefici com a forma de plus-vàlua social, la subordinació de la PPA al procés de creació del benefici, així com els processos socials implicats en aquestes profundes transformacions.

En la formulació del model representatiu de la formació social capitalista farem intervenir únicament els elements considerats essencials per al funcionament del sistema, suprimint aquells que, per comparació, semblin accessoris. No farem intervenir, per aquesta raó, el mecanisme del comerç exterior, almenys d'una manera explícita: el nostre model és tancat.

Continuarem fent la valoració en termes de gra per tal de fer destacar l'especificitat del funcionament del sistema capitalista respecte al tradicional senyorial - de llauradors - artesà.

El model inclou dos sectors, el de la PPA i el capitalista.

I: sector PPA.

Input industrial + *input* agrari + subsistències + excedent agrari = producció anual agrària.

II: sector MPC.

Input industrial + *input* agrari + subsistències + beneficis = producció anual capitalista.

Abans de formalitzar el model cal fer una sèrie de precisions.

En principi, se suposen com a equivalents les denominacions sector agrari i PPA i sector industrial i MPC, però això no implica que no pugui haver-hi empreses capitalistes en el sector agrari.

Els *inputs* industrials han d'ésser entesos d'una manera àmplia; en principi, ens referim a eines i mitjans de producció, però també poden incloure's hi béns de consum perdurables o no produïts en règim capitalista.

Una cosa semblant pot dir-se dels *inputs* agraris: el més simple és suposar que es tracta de llavors en el cas de la PPA, però és més realista de suposar que en el MPC aquests *inputs* són formats per fusta i recursos naturals similars, propis del sector PPA.

Les subsistències són conjunts heterogenis de béns de consum necessari, que suposarem produïts per la PPA, en el sentit del «conjunt compost de productes» introduït per C. Palloix a *Les firmes multinacionals i el procés d'internacionalització*.

$$\begin{aligned} X_1 \cdot \delta + Y_1^* + Y_1 + R &= Y \\ (X_2 \cdot \delta + Y_2^* + Y_2) \cdot (1 + b) &= X \cdot \delta \end{aligned}$$

El model simplifica dràsticament el problema de la complexitat de les mercaderies circulants en el sistema i les redueix a dues: gra (\bar{Y}) i ferro (X).

El coeficient b expressa el nivell de beneficis sobre el capital emprat del sector capitalista. La semblança formal de l'equació representativa del sector capitalista amb la que correspon al sector productiu agrari del sistema fisiocràtic no ha d'enganyar-nos; el nivell de benefici és un paràmetre de valoració i distribució del producte capitalista, mentre que r és un simple paràmetre que mesura la productivitat del sector agrari sense relació amb la norma de distribució del producte, que descansa sobre l'aparell jurídic institucional d'apropiació de l'excedent.

El paràmetre R representa la renda rústica o renda de la terra; caldrà cercar les condicions de la seva realització eventual o expropiació per part de la burgesia propietària dels mitjans de producció del sector capitalista.

El valor en gra dels productes industrials capitalistes és representat per δ ; la seva dimensió indicarà la impossibilitat per part de la pagesia de fer repercutir els seus costos de producció sobre els preus de venda al sector capitalista; també mesura la relació d'intercanvi entre el sector PPA i el MPC i serveix d'indicador de l'estructura dels preus relatius.

Adoptem, d'antuvi, una simplificació formal:

$Y_1^* + Y_1 = I_1 =$ *inputs agraris* en el sector de la PPA, que inclou el fons de subsistència i reproducció de la força de treball dels llauradors.
 $Y_2^* + Y_2 = I_2 =$ *inputs agraris* en el sector MPC, que inclou el fons de subsistència i reproducció de la força de treball obrera.

$$\begin{aligned} X_1 \cdot \delta + I_1 + R &= Y \\ (X_2 \cdot \delta + I_2) \cdot (I + b) &= X \cdot \delta \end{aligned}$$

Per al conjunt de la formació es pot comprovar que

$$(X_1 + X_2) \cdot \delta + (I_1 + I_2) + b \cdot (X_2 \cdot \delta + I_2) + R = X \cdot \delta + Y$$

<i>inputs industrials</i>	<i>inputs agraris</i>	<i>beneficis</i>	<i>renda</i>	<i>producte</i>
	(que inclouen el fons de reproducció de la força de treball del sistema)		de la terra	

Un cop fixades històricament les condicions tècniques i socials de reproducció (incloses les de reproducció de la força de treball), la condició general que cal per a l'existència de benefici (i, en el seu cas, de renda) és que el vector producte (X, Y) sigui més gran que el vector d'*inputs* o igual, és a dir $[(X_1 + X_2) \cdot (I_1 + I_2)]$. O bé resulta, per tant,

$$X > (X_1 + X_2), \text{ amb } Y = (I_1 + I_2)$$

o bé

$$Y > (I_1 + I_2), \text{ amb } X = (X_1 + X_2)$$

o bé es donen ambdues condicions.

La situació $Y > (Y_1 + Y_2)$ amb $X = (X_1 + X_2)$ es refereix als estadis d'acumulació primitiva a partir de la renda agrària en un sistema tancat.

Analitzem ara el problema dels preus relatius i de les relacions que expliquen el nivell de

$$\delta \frac{\text{tm de gra}}{\text{tm de ferro}} = \frac{I_2/X}{\frac{1}{1+b} - \frac{X_2}{X}}$$

Qualsevol augment en el nivell dels beneficis o en la fracció X_2/X , que mesura la fracció de producció industrial destinada a la reposició de l'equipament productiu, resultarà en un increment de δ , en l'encariment dels productes industrials comprats pel sector pagès.

També té interès l'anàlisi de l'efecte d'un increment en la productivitat del sector industrial capitalista. Denominarem excedent sectorial-capitalista relatiu i la fracció del producte industrial no utilitzat pel propi sector:

$$i = \frac{X - X_2}{X}$$

$$\delta = \frac{I_2/X}{\frac{1}{1+b} - \frac{X_2}{X}} = \frac{I_2/X}{\left(1 - \frac{X_2}{X}\right) - \frac{b}{1+b}} = \frac{I_2/X}{i - \frac{b}{1+b}}$$

Qualsevol augment en la productivitat del sector capitalista restarà reflectit en una elevació de la i : l'expressió anterior mostra que, en aquest cas, se suposa una constància de la I_2/X (relació entre *inputs* exteriors al sector i producció sectorial) i de b ; l'increment de l'excedent sectorial-capitalista i provocarà una disminució de δ , i viceversa.

Naturalment, la burgesia industrial pot neutralitzar aquesta caiguda dels preus elevant el nivell dels beneficis i absorbint d'aquesta manera els increments de productivitat en lloc de transferir-los o compartir-los. De fet, aquest fou el mecanisme utilitzat per a xuclar l'excedent agrari, mantenir el bloqueig damunt el sector de la PPA i organitzar-lo en funció de les necessitats del MPC.

Un exemple: la relació entre els increments operats en la i i en la b i l'increment que aquests provoquen en δ és:

$$\Delta \delta = \frac{I^r}{X} \left[\frac{\frac{\Delta b_2}{(1+b)} - \Delta i}{\left(i - \frac{b}{1+b}\right)^2} \right]$$

Suposem que prevalgui un nivell de beneficis del 25 %, $b = 0,25$; si en aquestes condicions s'opera un augment del 5 % en l'excedent sectorial-capitalista relatiu $\Delta i = 0,05$, un increment en el nivell de beneficis de $\Delta b = (1+b)^2 \cdot \Delta i = 1,25^2 \cdot 0,05 = 0,078$, és a dir, del 31,25 % sobre el seu nivell primitiu, restablirà l'equilibri en evitar un descens en el nivell dels preus industrials desfavorable al sector capitalista.

Naturalment, aquí entra el problema de la realització de la plus-vàlua: un excedent sectorial-capitalista relatiu augmentat requereix un mercat que permeti de realitzar el nivell de beneficis esperat. No entrarem ara en l'aspra polèmica que va oposar Bukharin a Rosa Luxemburg respecte a la necessitat o no que el MPC comptés amb mercats exteriors per a la realització de la plus-vàlua; volem destacar, simplement, un mecanisme de dominació econòmica sempre disponible per part del sector capitalista «per tal de fixar un programa precís de treball a la PPA» i per tal d'impedir-li la realització de la renda rústica.

El mecanisme d'expropiació capitalista de la renda agrària es pot generalitzar per al cas d'augment de productivitat en el sector de la PPA si, d'una manera semblant a la proposada anteriorment, hom denomina excedent sectorial-agrari la relació $a = \frac{Y - I_1}{Y}$ entre producte agrari no reutilitzat en el mateix sector i el producte agrari total; això ens permet d'escriure:

$$\delta = \frac{\frac{Y - I_1}{Y} - \frac{R}{Y}}{\frac{X_1}{Y}} = \frac{a - \frac{R}{Y}}{\frac{X_1}{Y}}$$

Qualsevol argument en la productivitat del sector agrari pot ésser apropiat pel sector del MPC mitjançant un simple augment en la relació de canvi, llevat del cas que el sector de la PPA sigui capaç de reaccionar imposant un augment en el nivell de renda agrària reservada R/Y , suposant que aquesta existeixi i sigui positiva. El sector pagès també podria reaccionar intentant d'imposar una elevació en la relació X_1/Y , és a dir, elevant el seu nivell d'equipament o bé amb l'establiment d'un nivell més elevat de consum de subsistència de procedència sectorial-capitalista.

Una magnitud important del model és la de l'ingrés total general: suma de salaris, beneficis i la presència eventual de renda agrària en el sistema:

$$\begin{array}{r}
 (Y_1 + Y_2) + b \cdot (X_2 \cdot \delta + Y_2^* + Y_2) + \\
 \text{fons salarial} \quad + \quad \text{beneficis} \quad + \\
 R = Y - (Y_1^* + Y_2^*) + [X - (X_1 + X_2)] \cdot \delta \\
 \text{renda} \quad = \text{excedent físic} + \text{excedent físic industrial del} \\
 \quad \quad \quad \text{agrari del sis-} \quad \quad \quad \text{sistema.} \\
 \quad \quad \quad \text{tema, més el} \\
 \quad \quad \quad \text{fons salarial}
 \end{array}$$

Anomenem excedent agrari del sistema i excedent industrial (capitalista) del sistema el que sobra d'un producte un cop deduïts els *inputs* de tota mena que calen per a la reproducció del sistema.

La homogeneïtzació de l'ingrés total del sistema es fa en unitats de gra.

També podem formular la distribució del producte del sistema d'aquesta manera:

$$\begin{array}{r}
 [(Y_1^* + Y_2^*) (X_1 + X_2) \cdot \delta] + (Y_1 + Y_2) + \\
 \text{inputs produc-} \quad + \quad \text{fons salarial} \quad + \\
 \text{tius no sala-} \\
 \text{rials} \\
 b \cdot (X_2 \cdot \delta + Y_2^* + Y_2) + R = Y + X \\
 \text{beneficis} \quad + \quad \text{renda agrària} = \text{producte}
 \end{array}$$

Analitzarem ara les condicions d'existència de renda agrària en el sistema, R , així com el valor del capital i el nivell de benefici, tot això en relació amb el camp de variació de δ , preu dels productes fabricats en condicions capitalistes.

$$\begin{cases} X_1 \cdot \delta + Y_1^* + Y_1 + R = Y \\ (X_2 \cdot \delta + Y_2^* + Y_2) \cdot (1 + b) = X \cdot \delta \end{cases}$$

$$\begin{cases} X_1 \cdot \delta + I_1 + R = Y \\ (X_2 \cdot \delta + I_2) \cdot (1 + b) = X \cdot \delta \end{cases}$$

$$\begin{cases} X_1 \cdot \delta + I_2 + R = Y \\ X_2 \cdot \delta + I_2 + B = X \cdot \delta \end{cases}$$

$$\text{Essent } B = b \cdot (X_2 \cdot \delta + I_2) = b \cdot C$$

També es pot expressar, per al conjunt del sistema:

$$R + B = [Y - (I_1 + I_2)] + [X - (X_1 + X_2)] \cdot \delta = E_y + E_x \cdot \delta$$

Essent E_y i E_x els excedents físics agrari i industrial-capitalista del sistema, respectivament.

Denominarem capital, $C = X_2 \cdot \delta + I_2$, el conjunt de mercaderies constituït pels mitjans de producció (d'origen industrial o agrari) i la força de treball que cal per a posar-los en producció, de la propietat capitalista.

El nivell de beneficis del sistema serà donat per:

$$(X_2 \cdot \delta + I_2) \cdot (1 + b) = X \cdot \delta, C \cdot (1 + b) = X \cdot \delta, b = \frac{X \cdot \delta - C}{C} =$$

$$\frac{B}{C} = \frac{(E_1 - R) + E_2 \cdot \delta}{C} = \frac{(X_1 \cdot \delta - I_2) + [X - (X_1 + X_2)] \cdot \delta}{C}$$

Aquesta darrera expressió pot interpretar-se en el sentit que els beneficis totals són la suma dels aconseguits en l'intercanvi de mercaderies amb el sector agrari ($X_1 \cdot \delta - I_2$) més els assolits per l'intercanvi amb l'exterior o bé per acumulació: $[X - (X_1 + X_2)] \cdot \delta$.

És important de fixar el camp de variació dels preus capitalistes i del nivell de beneficis de tal manera que es preservin les condicions objectives de reproducció del sistema.

El valor mínim de δ i de b serà aquell per dessota del qual els capitalistes no podrien comprar el conjunt d'*inputs* agraris I_2 .

$$X_1 \cdot \delta \text{ mín.} = I_2$$

$$\text{mín.} = \frac{I_2}{X_1}$$

$$b \text{ mín.} = \frac{X \cdot \delta \text{ mín.}}{C} - 1 = \frac{X \cdot (I_2/X_1)}{X_2 \cdot (I_2/X_1) + I_2} - 1 = \frac{X}{X_1 + X_2} - 1 = \frac{E_2}{X_1 + X_2}$$

El valor màxim de $\frac{\delta}{C}$ i de $\frac{b}{C}$ és aquell per damunt del qual els pagesos no tindrien possibilitat de pagar els *inputs* capitalistes que necessiten:

$$\left. \begin{array}{l} X_1 \cdot \delta \text{ màx.} = Y - I_1 \\ R = 0 \end{array} \right\}$$

$$\delta \text{ màx.} = \frac{Y - I_1}{X_1}$$

$$b \text{ màx.} = \frac{X \cdot \delta \text{ màx.}}{C} - 1 = \frac{X}{\frac{X_1}{(Y - I_1)/I_2} + X_2} - 1$$

$$= \frac{E_2 + X_1 \cdot \frac{E_1}{Y - I_1}}{(X_1 + X_2) - X_1 \cdot \frac{E_1}{Y - I_1}} = \frac{b \text{ mín.} + \frac{X_1}{X_1 + X_2} \cdot \frac{E_1}{Y - I_1}}{1 - \frac{X_1}{X_1 + X_2} \cdot \frac{E_1}{Y - I_1}}$$

$\frac{X_1}{X_1 + X_2}$ és la fracció física dels *inputs* produïts en règim de MPC consumits en el sector que els produeix, respecte als consumits en el conjunt del sistema.

$\frac{E_v}{Y - I_1}$ és la fracció d'excedent físic de productes agraris en el sistema respecte de l'excedent físic agrari en el mateix sector de la PPA.

Si prevalgués la relació de canvi $\delta = \delta \text{ mín.}$, el sector de la PPA assoliria la totalitat de l'excedent físic agrari del sistema:

$$\delta \text{ mín.} = \frac{I_2}{X_1}; \quad R = Y - (I_1 + I_2) = E_v = R \text{ màx.}$$

Quan preval el nivell $\delta = \delta \text{ màx.}$, que és la situació normal i permanent en una formació capitalista amb sector de PPA incorporat, els pagesos són expropiats de la totalitat de la renda de la terra.

$$\delta \text{ màx.} = \frac{Y - I_1}{X_1}; \quad R = 0$$

Donarem ara valors a les magnituds físiques del model per tal d'analitzar el camp de funcionament del conjunt i els valors corresponents de les variables de distribució d'aquest conjunt.

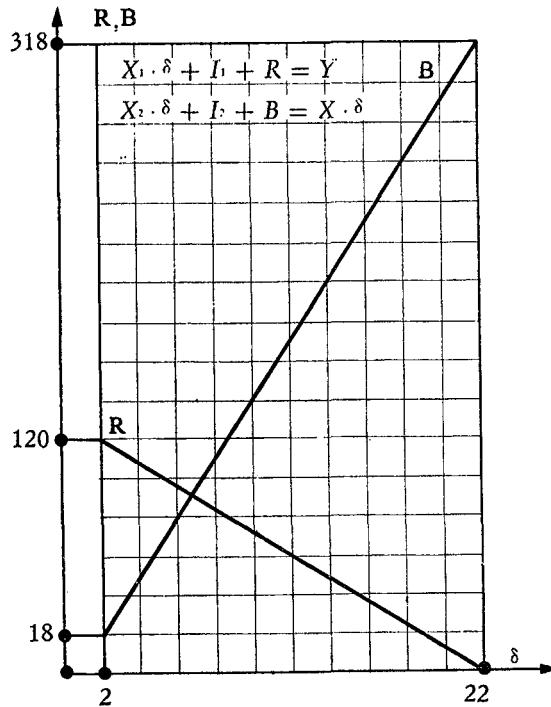
$$\begin{cases} X_1 \cdot \delta + I_1 + R = Y & 6 \cdot \delta + 18 + R = 150 \\ X_2 \cdot \delta + I_2 \cdot (1 + b) = X \cdot \delta & (125 \cdot \delta + 12) \cdot (1 + b) = 140 \cdot \delta \end{cases}$$

$$\begin{cases} X_1 \cdot \delta + I_1 + R = Y & 6 \cdot \delta + 18 + R = 150 \\ X_2 \cdot \delta + I_2 + B = X \cdot \delta & 125 \cdot \delta + 12 + B = 140 \cdot \delta \end{cases}$$

$$C = X_2 \cdot \delta I_2; \quad E_v = Y - (I_1 + I_2) = 120; \quad E_x = X - (X_1 + X_2) = 9$$

δ	$R = 6 \cdot (22 - \delta)$	$B = 3(5 \cdot \delta - 4)$	$C = (125 \cdot \delta + 12)$	$b = \frac{B}{C}$
$\delta \text{ mín} = \frac{I_2}{X_1} = 2$	120	18	262	$\frac{9}{131} = 6,87 \%$
5	102	63	637	$\frac{63}{637} = 9,89 \%$
10	72	138	1.262	$\frac{138}{1.262} = 10,94 \%$

δ	$R=6 \cdot (22-\delta)$	$B=3(5 \cdot \delta-4)$	$C=(125 \cdot \delta+12)$	$b = \frac{B}{C}$
15	42	213	1.887	$\frac{71}{629} = 11,29 \%$
20	12	288	2.512	$\frac{18}{157} = 11,46 \%$
$\delta \text{ màx} = \frac{Y - I_1}{X_1} = 22$	0	318	2.762	$\frac{318}{2.762} = 11,51 \%$

(traducció de Roger Alier)